

Adroddiad Blynyddol Blwyddyn 2022 – 2023

Tribiwnlys Tir
Amaethyddol
Cymru

Agricultural
Land Tribunal
Wales

Cynnwys

Rhagair		3
Adran 1	Amdanom Ni	4
Adran 2	Perfformiad a Chynnydd	8
Adran 3	Ein Cwsmeriaid	12
Adran 4	Blaenoriaethau Busnes	13
Adran 5	Gwariant	14

Rhagair

Mae'n bleser gennyf gyflwyno Adroddiad Blynyddol Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru ar gyfer 2022-23.

Fel yr amlinellwyd yn rhagair adroddiadau blaenorol, mae'r Tribiwnlys yn parhau i weithio o bell, ond rydym bellach wedi newid y platfform o CVP i MS Teams.

Mae argymhellion Comisiwn y Gyfraith ar gyfer diwygio System Tribiwnlysoedd Cymru, at ei gilydd, wedi cael eu derbyn gan Lywodraeth Cymru, sydd wedi dechrau gweithio ar Fil Tribiwnlysoedd.

Mae'r Tribiwnlys yn parhau i geisio darparu gwasanaeth arbenigol, effeithlon a chyfeillgar i ddefnyddwyr am y gost isaf i ymglyfreithwyr ac i'r pwrs cyhoeddus. Yn wahanol i'r system lysoedd, ni thelir unrhyw ffi wrth wneud cais i'r Tribiwnlys, ac ymhob achos, bron, nid oes unrhyw rwymedigaeth i dalu costau'r ochr arall, waeth beth fo'r canlyniad. Yn wahanol i gyflafareddu preifat neu ddyfarniadau gan drydydd partion, nid oes angen i'r partion dalu unrhyw ffi i'r panel wrando ar achos. Mae'r Tribiwnlys felly'n ffordd fwy costeffeithiol o ddatrys anghydfodau.

Mae'r Tribiwnlys yn Dribiwnlys arbenigol, a hoffwn ddweud fy mod yn parhau i fod yn ddiolchgar i banel y Tribiwnlys o ffermwyr, perchenogion tir, ac arbenigwyr draenio. Rydym yn elwa'n fawr ar yr wybodaeth a'r profiad sydd ganddynt wrth ddatrys yr anghydfodau sy'n dod ger ein bron. Mae gan bob cwr o Gymru, a phob math o weithgarwch amaethyddol yng Nghymru, lais ar y Tribiwnlys. Roeddem yn gallu cwrdd yn ystod ein sesiwn hyfforddi blynyddol, a gynhaliwyd o bell, yn hydref 2022.

Hoffwn fanteisio ar y cyfle hwn i ddiolch i Ysgrifennydd y Tribiwnlys, Swyddog Cymorth y Tribiwnlys, ei reolwr busnes a'u cydweithwyr yn Uned Tribiwnlysoedd Cymru am eu gwaith caled yn ystod y flwyddyn diwethaf.

Rwyf hefyd yn ddiolchgar i'm dau Ddirprwy Gadeirydd – y Barnwr Tanveer Rakhim a'r Barnwr Gareth Wilson – am eu gwaith ar ran y tribiwnlys.

Yn olaf, hoffwn i ddweud diolch ar ran y Tribiwnlys i Syr Wyn Williams am ei arweiniad a'i gefnogaeth yn ystod y blynyddoedd diwethaf fel Llywydd Tribiwnlysoedd Cymru. Rwy'n edrych ymlaen at weithio gyda'i olynydd, Syr Gary Hickinbottom.

Dr Christopher McNall
Cadeirydd y Tribiwnlys

Adran 1 – Amdanom Ni

Yn yr adran hon:

- Sail y Tribiwnlys
- Swyddogaethau'r Tribiwnlys
- Rheolau/Rheoliadau'r Tribiwnlys
- Proses y Tribiwnlys
- Aelodau'r Tribiwnlys
- Penodiadau ac Ymddeoliadau
- Cysylltu â'r Tribiwnlys
- Defnyddio'r Tribiwnlys

Sail y Tribiwnlys

Mae Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru yn sefydliad statudol a sefydlwyd o dan Ddeddf Amaethyddiaeth 1947, ac mae ganddo awdurdodaeth dros ardal ddaearyddol Cymru.

Mae'r Tribiwnlys yn annibynnol ar y llywodraeth. Mae Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru yn chwarae rhan bwysig drwy ddatrys anghydfodau a phroblemau eraill rhwng landlordiaid a thenantiaid amaethyddol sy'n gysylltiedig â chytundebau tenantiaeth sy'n cael eu dal o dan Ddeddf Daliadau Amaethyddol 1986. Mae Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru hefyd yn datrys anghydfodau sy'n ymwneud â draenio tir amaethyddol o dan Ddeddf Draenio Tir 1991.

Prif nodau Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru yw:

- Darparu gwasanaeth cwsmeriaid sy'n gosteffeithiol ac o ansawdd da i'r rheini sy'n defnyddio'r Tribiwnlys ac i'r aelodau
- Sicrhau bod pob agwedd ar waith y Tribiwnlys yn cael ei gweinyddu mewn ffordd a fydd yn sicrhau dyfarniad teg, annibynnol ac amserol
- Gweithredu o fewn y fframwaith deddfwriaethol perthnasol yng Nghymru

Swyddogaethau'r Tribiwnlys

Mae Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru yn ymdrin ag anghydfodau sy'n ymwneud â:

Draenio Tir:

- Adfer neu wella ffosydd

Cytundebau tenantiaeth:

- Hysbysiad ymadael â daliad
- Olyniaeth ar ôl marwolaeth
- Olyniaeth ar ôl ymddeoliad

Agweddau ar amaethyddiaeth:

- Hwsmonaeth wael
- Llosgi grug neu laswellt
- Cyfarpar sefydlog
- Gwelliant/gwelliannau hirdymor
- Gerddi marchnad

Rheolau/Rheoliadau'r Tribiwnlys

Mae'r rheoliadau sy'n rheoli'r Tribiwnlys i'w gweld yn y ddeddfwriaeth a ganlyn:

- Gorchymyn Tribiwnlysoedd Tir Amaethyddol (Ardal) 1982 (OS 1982/97)
- Deddf Draenio Tir 1991
- Gorchymyn Tribiwnlysoedd Tir Amaethyddol (Rheolau) 2007.

Proses y Tribiwnlys

I wneud cais neu i gyflwyno apêl, rhaid ichi lenwi'r ffurflen gais perthnasol a'i hanfon at Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru. Derbynnir ceisiadau drwy'r post, neu e-bost. Ni chodir ffi am wneud cais i'r Tribiwnlys.

Bydd y Tribiwnlys yn cydnabod bod eich cais wedi dod i law. Bydd y Tribiwnlys yn cofrestru eich achos ymhen deg diwrnod gwaith neu'n ysgrifennu atoch i ofyn am ragor o wybodaeth. Ar ôl i'r Cais gael ei gofrestru, bydd copi ohono'n cael ei anfon at y parti a fydd wedi'i enwi'n Ymatebydd.

Nid yw cais at Dribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru o reidrydd yn arwain at wrandawriad. Caiff llawer o achosion eu datrys rhwng y partion ac nid oes angen cynnal gwrandawriad. Os yw'r achos yn mynd yn ei flaen i wrandawriad gerbron y Tribiwnlys, mae'r panel yn cynnwys cadeirydd â chymwysterau cyfreithiol a dau aelod lleyg. Penodir aelodau lleyg oherwydd yr arbenigedd a'r wybodaeth gyffredinol sydd ganddynt.

Cyn bron pob gwrandawriad gan y Tribiwnlys, bydd panel y Tribiwnlys yn cynnal archwiliad o'r tir y mae'r cais yn ymwneud ag ef. Mae'n bosibl y bydd y Tribiwnlys yn archwilio'r adeiladau, y tir ac unrhyw dda byw, offer/cyfarpar a chynnyrch.

Fel arfer, bydd gwrandawriadau'r Tribiwnlys yn cael eu cynnal yn gyhoeddus ac yn agos at y tir dan sylw. Mae gwrandawriadau'r Tribiwnlys yn cael eu rheoli gan y cadeirydd neu'r dirprwy gadeirydd, a rhaid bod ganddynt gymhwyster cyfreithiol. Mae'r ddau aelod arall o'r panel yn aelodau lleyg sydd â gwybodaeth a phrofiad o ffermio, draenio a materion yn ymwneud â pherchenogion tir yng Nghymru.

Mae'r Tribiwnlys yn cyhoeddi'r penderfyniadau ar wefan Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru. Caniateir cyflwyno apêl yn erbyn penderfyniadau Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru i Siambwr Tiroedd yr Uwch Dribiwnlys, am resymau cyfyngedig.

Mae rhagor o wybodaeth a chanllawiau am y Tribiwnlys a'i weithdrefnau i'w gweld ar wefan Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru. Fel arall, cysylltwch ag ysgrifenyddiaeth y Tribiwnlys i gael rhagor o wybodaeth neu os hoffech gael cyhoeddiadau mewn fformat gwahanol. Mae'r manylion cysylltu i'w gweld ar dudalen 8.

Aelodau'r Tribiwnlys

Yr Arglwydd Ganghellor sy'n gyfrifol am benodi ac ailbenodi'r cadeirydd, y dirprwy gadeirydd a'r aelodau lleyg. Gwneir penodiadau ar ôl i'r Comisiwn Penodiadau Barnwrol hysbysebu swyddi gwag a chynnal cyfweiliadau cystadleuol.

Cadeirydd: Y Cadeirydd sy'n gyfrifol am weinyddiaeth farnwrol y Tribiwnlys a'r aelodau.

Aelodau Lleyg: Mae aelodau lleyg yn dod ag ystod eang o wybodaeth a phrofiad perthnasol i waith y Tribiwnlys.

Ysgrifenyddiaeth: Mae'r rhan fwyaf o'r gwaith gweinyddol o ddydd i ddydd yn cael ei ddirprwyo i'r ysgrifenyddiaeth, sy'n ymdrin â'r holl waith papur rhagarweiniol ac yn prosesu ceisiadau i'r Tribiwnlys. Mae'r ysgrifenyddiaeth yn ymgynghori â'r cadeirydd ynglŷn â phob pwynt cyfreithiol sy'n codi yn ystod y camau rhagarweiniol cyn y gwrandawriad ac yn trosglwyddo dyfarniadau a chyfarwyddiadau'r cadeirydd yn ysgrifenedig i'r partïon. Mae'r ysgrifenyddiaeth yn bwynt cyswllt ar gyfer y cadeiryddion, yr aelodau a'r rheini sy'n defnyddio'r Tribiwnlys ac mae'n mynd i rai o'r gwrandawiadau er mwyn helpu i sicrhau bod achosion yn mynd rhagddynt yn effeithlon.

Penodiadau

Yn ystod 2022-2023 roedd:

- 0 benodiad
- 0 ymddeoliad
- 0 ymddiswyddiad.

Arfarniadau

Ni chynhaliwyd unrhyw arfarniadau yn ystod 2022-2023.

Hyfforddiant

Cynhaliwyd digwyddiad hyfforddi blynyddol y Tribiwnlys ar 28 Medi 2022. Bwriedir cynnal yr un nesaf ar 15 Tachwedd 2023.

Cysylltu â'r Tribiwnlys

I gysylltu ag ysgrifenyddiaeth Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru:

Cyfeiriad y Tribiwnlys: Agricultural Land Tribunal Wales
Welsh Tribunals Unit
PO Box 100
Llandrindod Wells
Powys
LD1 9BW

Llinell Gymorth y Tribiwnlys: 0300 025 7809

E-bost y Tribiwnlys agriculturallandtribunalwales@llyw.cymru

Gwefan y Tribiwnlys: www.tribiwnlystiramaethyddol.llyw.cymru/

Mynediad at y Tribiwnlys

Mae'r Tribiwnlys yn hapus i gyfathrebu â chi yn Gymraeg neu yn Saesneg. Os na fydd rhywun sy'n medru'r Gymraeg ar gael yn syth, byddwn yn trefnu i aelod o staff y Tribiwnlys sy'n medru'r Gymraeg eich ffonio'n ôl.

Gallwch ddewis i wrandawriad gan y Tribiwnlys gael ei gynnal yn Gymraeg neu yn Saesneg. Os nad Cymraeg neu Saesneg yw'ch iaith gyntaf, ac os ydych am siarad eich iaith gyntaf yn ystod y gwrandawriad, gallwn drefnu cyfieithydd. Os bydd angen dehonglydd iaith arwyddion arnoch yn y gwrandawriad, gallwn drefnu hynny.

Os oes gennych chi, neu unrhyw un arall a fydd yn dod gyda chi i'r gwrandawriad, unrhyw anghenion eraill o ran mynediad a allai effeithio ar ein trefniadau ar gyfer y gwrandawriad, byddwn yn darparu ar gyfer hynny.

Rhaid rhoi digon o rybudd i'r ysgrifenyddiaeth ymlaen llaw, er mwyn inni fedru trefnu cyfieithwyr/dehonglwyr neu ddarparu ar gyfer unrhyw anghenion ychwanegol sydd gan y rheini a fydd yn dod i'r gwrandawriad.

Adran 2 – Perfformiad a Chynnydd

Yn yr adran hon:

- Niferoedd ac Ystadegau
- Adolygiadau ac apeliadau a anfonwyd ymlaen
- Yr hyn a gyflawnwyd yn erbyn y dangosyddion perfformiad allweddol
- Cwynion

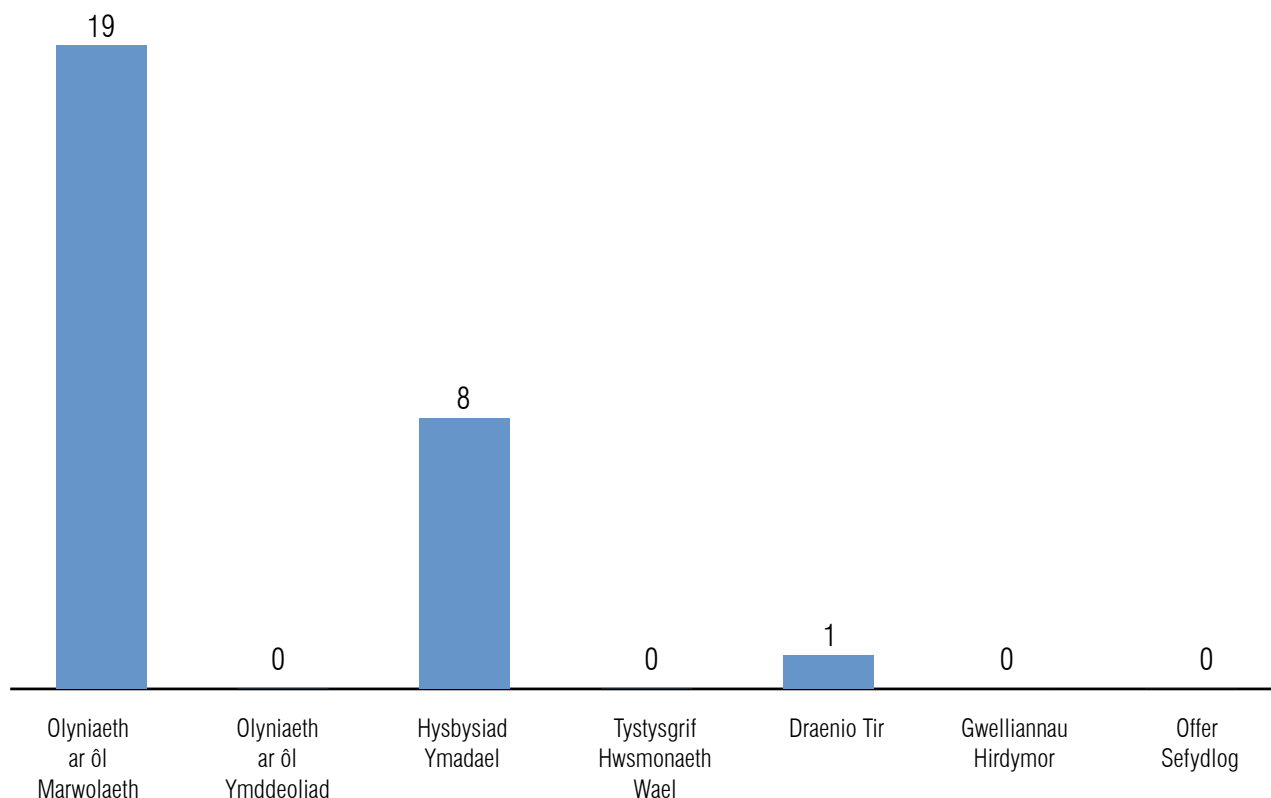
Niferoedd ac Ystadegau

Mae blwyddyn Tribiwnlys yn dechrau ym mis Ebrill ac yn dod i ben ym mis Mawrth.

Cesglir yr ystadegau a ganlyn:

- nifer y ceisiadau a ddaeth i law ac a gofrestrwyd
- y mathau o gais a ddaeth i law ac a gofrestrwyd
- nifer y ceisiadau a gwblhawyd
- canlyniadau'r ceisiadau

Tabl 2.1 Nifer y Ceisiadau a Ddaeth i Law ac a Gofrestrwyd yn ystod 2022-2023

Tabl 2.2 Nifer y Ceisiadau a Dderbyniwyd ac a Gofrestrwyd yn ôl Blwyddyn a Math o Gais

Math o Gais	Nifer y Ceisiadau a Ddaeth i Law ac a Gofrestrwyd				
	2022-2023	2021-2022	2020-2021	2019-2020	2018-2019
Draenio Tir	1	3	2	4	5
Olyniaeth ar ôl Marwolaeth	19	8	5	13	18
Olyniaeth ar ôl Ymddeoliad	0	2	1	0	1
Cydsyniad i gyflwyno Hysbysiad Ymadael	8	6	5	5	5
Tystysgrif Hwsmonaeth Wael	0	1	0	0	0
Offer Sefydlog	0	0	0	0	0
Cyfanswm	28	20	13	22	29

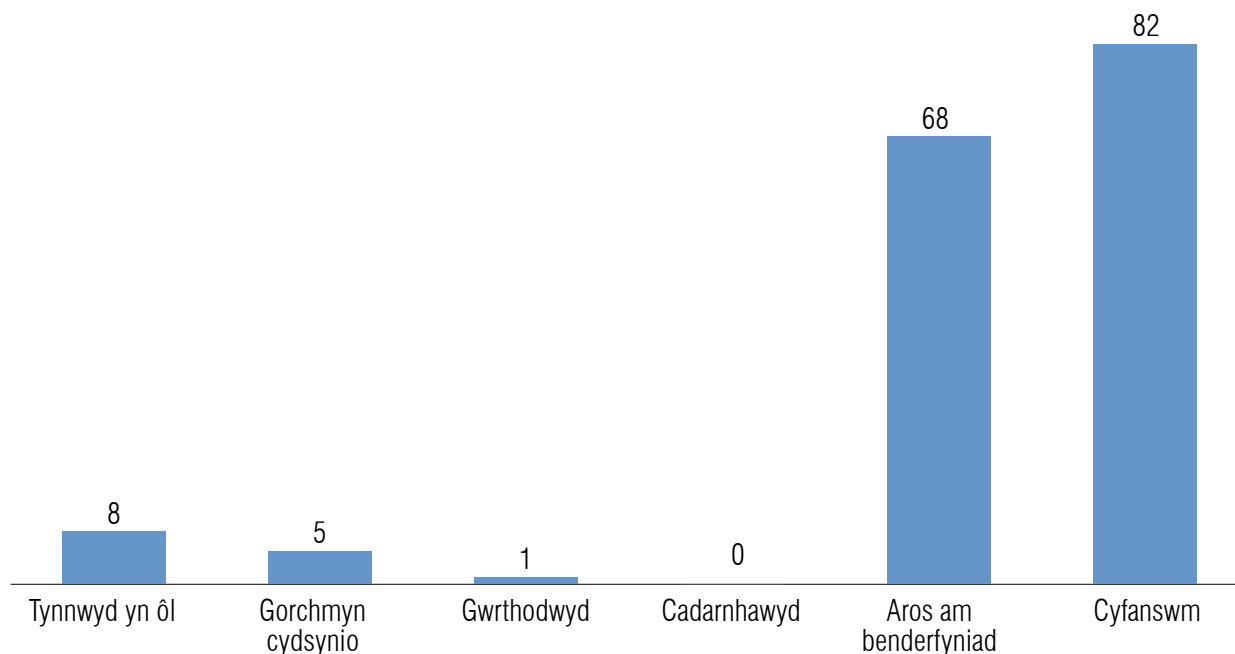
Tabl 2.3: Nifer y Ceisiadau a Gwblhawyd fesul blwyddyn yn ystod 2017-2022*

Math o Gais	Nifer y Ceisiadau a Gwblhawyd (i gynnwys rhai a drosglwyddwyd o 2015-2016)				
	2022-2023	2021-2022	2020-2021	2019-2020	2018-2019
Draenio Tir	2	2	3	6	6
Olyniaeth ar ôl Marwolaeth	7	4	8	9	15
Olyniaeth ar ôl Ymddeoliad	2	0	1	1	0
Cysyniad i gyflwyno Hysbysiad Ymadael	3	1	3	1	1
Tystysgrif Hwsmonaeth Wael	0	0	0	0	0
Offer Sefydlog	0	0	0	0	0
Cyfanswm	14	7	15	17	22

Ni chafwyd unrhyw geisiadau'n ymwneud â'r materion isod yn ystod 2018-2023:

- Cydsyniad ar gyfer gwelliannau hirdymor
- Llosgi grug neu borfa
- Gerddi marchnad

Tabl 2.4 Hynt Ceisiadau yn 2022–2023 yn ôl Canlyniad

Tabl 2.5 Ceisiadau yn 2022-2023 yn ôl Math o Achos a Chanlyniad

Math o Gais	Canlyniad (gan gynnwys rhai a drosglwyddwyd o 2021-2022)				
	Tynnwyd yn ôl	Gorchymyn Cydsynio	Gwrthodwyd	Cadarnhawyd	Ar y Gweill
Draenio Tir	1	0	1	0	8
Olyniaeth ar ôl Marwolaeth	5	2	0	0	35
Olyniaeth ar ôl Ymddeoliad	0	2	0	0	0
Cydsyniad i gyflwyno Hysbysiad Ymadael	2	1	0	0	24
Tystysgrif Hwsmonaeth Wael	0	0	0	0	1
Cydsyniad ar gyfer Gwelliannau Hirdymor	0	0	0	0	0
Offer Sefydlog	0	0	0	0	0
Cyfanswm	8	5	1	0	68

Yn ystod 2022-2023 bu:

- 8 gwrandawriad rheoli achos (rhithwir)
- 0 gwrandawriad ar bapur (lle byddai aelodau'r panel yn cwrdd heb i'r partion fod yn bresennol)
- 0 cynhadledd ffôn (lle byddai aelodau'r panel yn cymryd rhan ar y ffôn).

Adolygiadau ac apelïadau a anfonwyd ymlaen

Gall partïon wneud cais, am resymau cyfyngedig, am adolygiad o Benderfyniad Tribiwnlys. Dros gyfnod yr adroddiad hwn, ni wnaed unrhyw ceisiadau.

Gall partïon apelïo i'r Uwch Dribiwnlys ar bwynt cyfreithiol. Rhaid gofyn yn gyntaf am ganiatâd Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru i apelïo. Byddwch yn cael gwybod am unrhyw ddyddiadau cau yn y llythyr penderfyniad y bydd y Tribiwnlys yn ei anfon atoch. Daeth un apêl i law yn ystod y flwyddyn.

Cwynion

Ni ddaeth unrhyw gwynion ffurfiol i law'r Tribiwnlys yn ystod 2022-2023.

Yr hyn a gyflawnwyd yn erbyn y dangosyddion perfformiad allweddol

Er mwyn monitro pa mor effeithiol y mae gwasanaethau'n cael eu cyflenwi, mae gennym ddangosyddion perfformiad allweddol sy'n ceisio mesur dwy agwedd allweddol ar ein gwaith; effeithlonwydd ein gwasanaeth ac ansawdd y gwasanaeth, gan fesur hynny drwy fodlonwydd cwsmerïaid.

Er mwyn mesur effeithlonwydd ein gwasanaeth, mae gennym gyfres o ddangosyddion perfformiad sylfaenol sy'n seiliedig ar yr amser a gymerir i brosesu cais – o'r adeg y daw'r cais i law tan y gwrandawriad neu'r penderfyniad. Er mwyn mesur bodlonwydd cwsmerïaid, defnyddir dangosydd sy'n deillio o arolygon a gynhelir bob hyn a hyn ymhlith cwsmerïaid.

Targed: cofrestru 95% o geisiadau neu ymdrin ag ymholiad cyn-gofrestru ymhen deg diwrnod gwaith i'r dyddiad y daw'r Ffurflen Gais i law

Cyrhaeddwyd y targed mewn 100% o'r achosion

Targed: 95% o ymatebion yr ymatebydd i geisiadau i'w hanfon at yr ymgeisydd ymhen deg diwrnod gwaith i'r dyddiad y daw i law

Cyrhaeddwyd y targed mewn 100% o'r achosion

Targed: 95% o ymatebion yr ymatebydd i geisiadau i'w hanfon at yr ymgeisydd ymhen deg diwrnod gwaith i'r dyddiad y daw i law

Cyrhaeddwyd y targed mewn 100% o'r achosion

Targed: 100% o hysbysiadau am y gwrandawriad i'w hanfon ymhen 14 diwrnod gwaith i'r gwrandawriad

Cyrhaeddwyd y targed mewn 100% o'r achosion

Targed: 95% o'r penderfyniadau i'w hanfon ymhen 30 diwrnod gwaith i'r gwrandawriad

Cyrhaeddwyd y targed mewn 100% o'r achosion

Targed: 75% o'r penderfyniadau i'w hanfon ymhen 30 diwrnod gwaith i'r gwrandawriad

Cyrhaeddwyd y targed mewn 100% o'r achosion

Adran 3 – Ein Cwsmeriaid

Adran 3 – Ein Cwsmeriaid Yn yr adran hon:

- Arolwg bodlonrwydd cwsmeriaid

Bodlonrwydd cwsmeriaid

Mae'r Tribiwnlys yn ceisio gwella'r gwasanaeth a gynigir i gwsmeriaid a'i nod yw rhoi lle canolog i'r cwsmeriaid ym mhopeth y mae'n ei wneud.

Mae adborth yn ein galluogi i ddeall anghenion ein cwsmeriaid yn well, a bydd yn rhoi cipolwg gwerthfawr ar feysydd llwyddiannus y Tribiwnlys, yn ogystal â thynnu sylw at y meysydd hynny y mae angen i'r Tribiwnlys eu gwella.

Gwnaethom dderbyn un sylw yn ystod y cyfnod hwn.

Adran 4 – Blaenoriaethau Busnes

Yn yr adran hon:

- **Blaenoriaethau Busnes ar gyfer 2023-2024**

Mae'n bwysig bod y Tribiwnlys yn dal i ddatblygu er mwyn cynnig y gwasanaeth gorau posibl i'n defnyddwyr. Mae'r adran hon yn disgrifio sut y bydd y Tribiwnlys yn adeiladu ar ei lwyddiannau drwy ganolbwyntio ar flaenoriaethau busnes ac ar ein hymrwymiad i'n cwsmeriaid.

Blaenoriaethau Busnes 2023-2024

- Parhau i gynnig gwasanaeth o ansawdd uchel gan sicrhau ein bod yn bodloni'r Dangosyddion Perfformiad Allweddol.
- Parhau i fonitro ac i ddiweddarau gwefan Tribiwnlys Tir Amaethyddol Cymru.
- Trefnu cynhadledd hyfforddiant flynyddol ar gyfer aelodau'r Tribiwnlys, gan nodi anghenion o ran hyfforddiant, ac ymateb iddynt.
- Sicrhau bod y Tribiwnlys yn parhau i weithredu safonau'r Gymraeg.

Adran 5 – Gwariant

Gwariant ar gyfer 2022-2023

Cynnwys	Nifer
Ffioedd a Threuliau'r Aelodau ar gyfer gwaith y Tribiwnlys	£12,015
Gwariant arall y Tribiwnlys	£279.00
Cyfanswm*	£12,294

* i'r £1,000 agosaf